

[วารุณี หน้า 204-213]

การสร้างสรรค์รายการ “ใต้หลังคา ฟ้ามี่ดาว” เพื่อการพัฒนาของเด็กปฐมวัย

The creation of “Tai Lang Kha Fah Mee Dao” television program
for early childhood development.

วารุณี อ่อนน้อม. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

Worawut Onnaum. College of Communication Arts, Rangsit University.

Corresponding author, Email: worrawutonnaum@gmail.com

Received: 08 March 2020 ; Revised: 19 March 2020 ; Accepted: 21 March 2020

บทคัดย่อ

การสร้างสรรค์รายการ “ใต้หลังคา ฟ้ามี่ดาว” เพื่อการพัฒนาของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อผลิตรายการที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กปฐมวัย ในเชิงสร้างสรรค์และมีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็ก สามารถนำสาระความรู้จากรายการไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและเกิดความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว แนวคิดที่ใช้เป็นแนวคิดเกี่ยวกับรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัย จิตวิทยาพัฒนาการเด็กปฐมวัย และผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ แนวทางและวิธีการดำเนินงานของโครงการ แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) นำผลวิจัยรายการต้นแบบสำหรับเด็กเล็ก มาเป็นตัวอย่งรายการและพัฒนาเป็นบทรายการความยาว 10 นาที เป็นรายการใต้หลังคา ฟ้ามี่ดาว จากนั้นนำมาปรับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของรายการ ทั้งด้านพัฒนาการของเด็ก และความสัมพันธ์ในครอบครัว 2) เตรียมการผลิตและผลิตรายการเพื่อออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส จำนวน 75 ตอน ควบคู่กับช่องทางออนไลน์ของสถานี ฯ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ 1) บทรายการโทรทัศน์ฉบับสมบูรณ์ ความยาว 10 นาที จำนวน 75 ตอน 2) การออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และ 3) ตัวเลขของผู้ชมรายการที่แสดงการเข้าถึงรายการของผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย ประโยชน์ที่ได้รับ คือ 1) เด็กปฐมวัยอายุ 3 - 5 ปี และครอบครัว มีทางเลือกในการรับชมรายการที่มีเนื้อหาในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ร่างกาย สติปัญญา ภาษา สังคม จิตใจและอารมณ์ และด้านจริยธรรม นอกจากนี้ รายการจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานของผู้ผลิตโดยในโครงการ ฯ นี้เป็นความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยรังสิต และ บริษัท ผงผล จำกัด 2) สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ช่องรายการโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิทัล มีรายการในหมวดเด็ก เยาวชน และครอบครัว ที่มีความหลากหลายและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น และเป็นรายการโทรทัศน์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของช่วงวัย

คำสำคัญ : การสร้างสรรค์รายการ, เด็กปฐมวัย, ใต้หลังคา ฟ้ามี่ดาว

Abstract

The creation of the “Tai Lang Kha Fah Mee Dao” television program for early childhood development with the objective 1) to produce programs that have the main target group as early childhood Creative and valuable to the development of children Able to apply knowledge from the list to improve the quality of life and the good relationship of family members. The concept used as a concept for television programs for early childhood Early Childhood Development Psychology And the impact of television media Guidelines and methods of operation of this project is divided into 2 phases: 1) bringing the prototype research results for young children To be a sample item and develop into a 10 minute program, “Tai Lang Kha Fah Mee Dao” television program, then adjust the various elements of the program, including the development of children and family relations. 2) Preparing to produce and produce programs for broadcasting on digital television channels, Thai PBS, channel for children, youth and families totally 75 Episodes, along with online channels of the station.

The success indicators 1) complete television program There is a television program “ Tai Lang Kha Fah Mee Dao” for the development of early childhood, 10 minutes in length, 75 episodes 2) Broadcasting on Thai PBS television stations. With the number of viewers who show the list of target audience. Benefits 1) Target groups in the project Early childhood children aged 3 - 5 years and families have the option to watch programs with content to promote development and learning of children in various areas, including physical aspects. Intelligence, language, social, psychological and emotional and ethics. In addition, the list will help increase the efficiency of the manufacturer's work. This project is collaboration between Rangsit University and Phongphol Company Limited. 2) Thai PBS television station Digital terrestrial TV channels There are programs in the category of children, youth and families that are more diverse and quality. And is a television program that is consistent with the development of the ages.

Keyword : the creation of television program, early childhood, Tai Lang Kha Fah Mee Dao

บทนำ

นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติด้านการพัฒนาเด็กในระยะเวลา 10 ปี (2550 - 2559) ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์ด้านสื่อมวลชน ที่ควรส่งเสริมให้เด็กเข้าถึงสื่อมวลชนที่มีคุณภาพ สร้างเสริม และส่งเสริมสติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ให้เด็กมีส่วนร่วมในการผลิต วิพากษ์วิจารณ์ เฝ้าระวัง ติดตามงานของสื่อมวลชน และมีกลไกในระดับปฏิบัติการ พัฒนา เฝ้าระวัง ตรวจสอบ และติดตามงานสื่อที่เกี่ยวข้องกับเด็ก (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2556) ตามสัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ได้ระบุรายละเอียดของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ว่าเด็กต้องได้รับประกันสิทธิในประเทศ รวม 4 ด้าน คือ สิทธิที่จะมีชีวิตรอด สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แสดงออก และตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเอง

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาแนวคิดและงานวิจัย เรื่องรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว ในทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ พัฒนาการรายการ สถานีและผู้ผลิตรายการ เนื้อหา รูปแบบและวิธีการนำเสนอรายการ พฤติกรรมการบริโภคสื่อโทรทัศน์ของเด็กและเยาวชน รวมถึงบทบาทและอิทธิพลของโทรทัศน์ต่อผู้ชมวัยเยาว์ โดยสรุปพบว่า รายการโทรทัศน์ที่เด็กดูส่วนใหญ่ไม่ใช่รายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการตลาดมีอิทธิพลอย่างสูงสุด ผู้ประกอบกิจการสถานีและผู้ผลิตรายการโทรทัศน์พบว่า การกำหนดสัดส่วนและเวลาการออกอากาศรายการเด็กและเยาวชนทางโทรทัศน์มีจำนวนน้อย ปรับเปลี่ยนเวลาบ่อยครั้ง และออกอากาศในช่วงเวลาที่ไม่เหมาะสม กระบวนการผลิต การสร้างสรรค์เนื้อหาและรูปแบบรายการเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาด้านจิตวิทยาของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทั้งด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ขณะที่ครอบครัวไทยยังใช้สื่อโทรทัศน์ในการเลี้ยงดูบุตร ทำให้เด็กไทยใช้เวลากับการรับชมรายการโทรทัศน์หลายชั่วโมงต่อวัน

แม้ที่ผ่านมา กสทช. ผลักดันให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางโทรทัศน์ภาคพื้นดินระบบดิจิทัล และแยกหมวดหมู่ใบอนุญาตให้มีช่องรายการสำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว จากผลการวิจัยปี 2559 ของมีเดียมอนิเตอร์ ที่ศึกษาผังและเนื้อหารายการของสถานีที่อยู่ในหมวดหมู่นี้คือ ช่อง 3 Family ช่อง MCOT Family และช่อง LOCA พบรายการสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัวเพียงร้อยละ 35 และไม่พบรายการเรตติ้ง “ป” หรือเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี อีกทั้งบางรายการของช่องดังกล่าวยังสุมเสี่ยงต่อเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมเรื่องเพศ ภาษา ความรุนแรง การพนัน และแอลกอฮอล์

จากผลการวิจัย “รูปแบบรายการโทรทัศน์และการผลิตรายการโทรทัศน์ต้นแบบ สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว” (วรุณ อ่อนน้อม, 2560) ได้พบว่ารายการโทรทัศน์ที่เป็นแบบอย่างที่ดีของรายการเด็ก เยาวชน และครอบครัว จะมีลักษณะของรูปแบบรายการ เทคนิคการเล่าเรื่อง วิธีการเสนอเพื่อดึงดูด ทัศนคติการเบื้องต้นในการผลิต ความรู้ทางด้านจิตวิทยา เทคนิคในการนำเสนอรายการ เทคนิคด้านเนื้อหา สารที่สอดแทรก การมีส่วนร่วม และจริยธรรมการผลิต ที่แตกต่างกันตามแต่ละช่วงอายุของเด็กและเยาวชน

ผู้ผลิตจึงได้เสนอโครงการ การสร้างสรรค์รายการ ได้หลังคา ฟ้ามืดาว เพื่อการพัฒนาของเด็กปฐมวัย โดยได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนวิจัยและพัฒนากิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) อันจะเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทั้งด้านการเรียนรู้ คุณภาพชีวิต และการสร้างความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว ต่อสถานีโทรทัศน์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัวให้มีรายการคุณภาพสำหรับเด็กช่วงวัยนี้ออกอากาศได้อย่างยั่งยืน และต่อวงการการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ให้เกิดองค์ความรู้ด้านการสร้างสรรค์และการส่งเสริมรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก เพื่อนำไปต่อยอดในการเรียนการสอนด้านการผลิต การจัด และการส่งเสริมรายการเด็กและเยาวชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การสร้างสรรครายการ

1. เพื่อผลิตรายการที่มีกลุ่มเป้าหมายหลักเป็นเด็กปฐมวัย ในเชิงสร้างสรรค์และมีคุณค่าต่อพัฒนาการของเด็ก สามารถนำสาระความรู้จากรายการไปพัฒนาคุณภาพชีวิตและเกิดความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัว

ขอบเขตการดำเนินงาน

ขั้นตอนและกรอบระยะเวลาการทำงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 นำผลวิจัยรายการต้นแบบสำหรับเด็กเล็ก รายการ ได้หลังคา ฟ้ามืดาว มาเป็นตัวอย่างรายการ

และพัฒนาเป็นบทรายการความยาว 10 นาที จากนั้นจึงนำมาปรับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ของรายการทั้งด้านพัฒนาการของเด็ก และความสัมพันธ์ในครอบครัว รวมถึงวางแผนการส่งเสริมรายการให้เป็นที่รู้จักในหลากหลายมิติ

ระยะที่ 2 เตรียมการผลิตและผลิตรายการเพื่อนำออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ระบบดิจิทัลช่องสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว คือ ช่องไทยพีบีเอส จำนวน 75 ตอน ไปพร้อมกับส่งเสริมรายการทางช่องทางออนไลน์และการจัดกิจกรรมพิเศษ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. แนวทางการสร้างสรรค์รายการ

ในการสร้างสรรค์รายการประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ Planning, Pre - production, Production and Post - production มีรายละเอียด ดังนี้

- Planning คือ การวางแผน มีการแสวงหาแนวคิดมาทำรายการ กำหนดวัตถุประสงค์ วิเคราะห์ผู้ชมกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์เนื้อหาข้อมูล การเขียนบท กำหนดฉากและวัสดุอุปกรณ์ กำหนดผู้แสดง ผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ การประสานงาน และการทำงบประมาณ

- Pre - production คือ การเตรียมการ เป็นขั้นตอนที่นำแผนที่วางไว้แล้วมาสร้าง ผลิต หรือจัดให้พร้อมก่อนจะถึงวันกำหนดเวลาผลิตรายการ เช่น กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆ การเตรียมสถานที่ การเตรียมอุปกรณ์การผลิต ฉาก พร้อบ เป็นต้น

- Production คือ ขั้นตอนการผลิตรายการ เป็นการนำแผนงานและปัจจัยการผลิตที่ได้จัดเตรียมไว้ไปดำเนินการผลิตให้สำเร็จเป็นรายการโทรทัศน์ ผู้รับผิดชอบคือผู้กำกับรายการ สิ่งที่ต้องทำในขั้นตอนนี้คือ การติดตั้งอุปกรณ์การถ่ายทำรายการหรือบันทึกการไว้ไปตัดต่อภายหลัง

Post - production คือ ขั้นตอนหลังการผลิตรายการ จะเกี่ยวกับงาน 2 ประเภทคือ การตัดต่อ ลำดับภาพ โดยการทำเทคนิคพิเศษ กราฟิกคอมพิวเตอร์ บันทึกเสียงบรรยาย เสียงดนตรี ซาวด์เอฟเฟ็ค และการประเมินรายการ คือประเมินคุณภาพก่อนออกอากาศ และประเมินผลหลังออกอากาศ

2. แนวทางการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์

- การศึกษาเอกสาร (Documentary Analysis) แหล่งข้อมูลคือ เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เทปรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัยทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ รูปแบบเนื้อหา วิธีการนำเสนอเพื่อดึงดูดผู้ชมกลุ่มเป้าหมายรายการ

- การจัดประชุมเสนอแนะความคิดเห็น แหล่งข้อมูลคือผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการผลิตรายการเด็กปฐมวัย คือ ด้านรายการโทรทัศน์ ด้านการแสดง ด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กด้านการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงตัวอย่างรายการก่อนการผลิตจริง

สรุปผลการสร้างสรรค์รายการ

การสร้างสรรค์รายการ “ใต้หลังคา ฟ้ามี่ดาว” สามารถประมวผลผลิตรายการโดยอภิปรายตามประเด็นสำคัญ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบ

จากการผลิตรายการพบว่า รายการสำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี เด็กในวัยนี้จะมีสมาธิค่อนข้างสั้น ไม่สามารถจดจ่อกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้เป็นเวลานาน ๆ จึงทำให้ผู้ผลิต ผลิตรายการในการออกอากาศ 10

นาที่ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำและแนวทางการผลิตรายการของสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส นอกจากนั้นแล้ว ในการนำเสนอจะต้องมีกระบวนการวิธีที่หลากหลายในการเล่าเรื่อง ทั้งการเล่าเรื่องผ่านนิทาน อันมีภาพประกอบ กราฟิก ภาพวาด งานประดิษฐ์ ทั้งแบบเคลื่อนไหว และแบบภาพนิ่ง เพื่อสร้างสีสันและดึงดูดใจให้กับเด็กเล็ก อีกทั้งยังมีการบรรยายสิ่งต่าง ๆ ที่ เป็นความรู้ ข้อมูล ด้วยเสียงบรรยายของผู้บรรยายที่ใช้โทนเสียงสูงต่ำไม่ราบเรียบน่าเบื่อ รวมถึงการใช้พิธีกรเพื่ออธิบาย ยกตัวอย่าง สร้างความเข้าใจ รวมไปถึงการทำให้ดู ทำให้เห็น อีกทั้งยังต้องมีการเรียกร้องให้เด็กได้ลองทำตาม

2. วิธีการนำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจ

จากการผลิตรายการพบว่า สิ่งดึงดูดใจที่เหมาะสมกับช่วงวัยนี้ คือ ความตลกขบขันและความตื่นเต้น ตื่นตา ตื่นใจ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ โดยความตลกขบขันนี้ ผู้ผลิตพึงระมัดระวังว่า จะต้องไม่อยู่ในรูปแบบที่ทำให้ส่งผลในเชิงลบ เช่น การทำร้ายร่างกาย การบาดเจ็บด้านร่างกาย หรือ การล้อเลียน จุดด้อย แต่โดยส่วนใหญ่ความตลกขบขันที่เกิดขึ้นมักเกิดขึ้นจากเหตุการณ์ ความบังเอิญ ความไม่คาดคิด และการทำท่าทางสนุกสนาน

สิ่งดึงดูดใจอีกลักษณะคือ ความตื่นเต้น ตื่นตา ตื่นใจ เนื้อหาจินตนาการ อันตรายการได้หลังคา ฟ้ามืดดาว เป็นเรื่องราวเนื้อหาจินตนาการที่เกิดขึ้นในบ้าน ในห้องใต้หลังคา โดยมีนางฟ้า เป็นผู้เล่าเรื่อง และเรื่องราวต่าง ๆ เกิดจากตุ๊กตาที่อยู่ในห้องใต้หลังคา ดังนั้น เรื่องราวที่เกิดขึ้นในรายการเกิดจากการตกลงสมมติกับ ผู้ชมที่เป็นเด็กว่า เรื่องราวเหล่านี้มีความเหนือจริง แต่ทว่ากลับเปิดความคิดด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมากมาย สอดรับกับช่วงวัยนี้ที่ชอบเรื่องราวเพ้อฝัน จินตนาการ สวยงาม

นอกจากนั้นแล้ว ดนตรี เสียงประกอบและกราฟิกต่าง ๆ ต้องช่วยเสริมให้เรื่องราวเนื้อหาจินตนาการเหล่านั้นเกิดเป็นภาพและเสียงที่เร้าความรู้สึกของเด็กได้ เพื่อให้เด็กสามารถที่จะติดตามรับชมรายการได้อย่างต่อเนื่องจนจบ

3. หลักการผลิตรูปแบบ เนื้อหา และการนำเสนอรายการ

3.1 ในประเด็นของกฎและกติกาเบื้องต้นในการผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กนั้น พบว่าส่วนใหญ่มีกฎกติกาการผลิตรูปแบบ เนื้อหา และการนำเสนอรายการโทรทัศน์สำหรับเด็ก ได้แก่ ผลิตเสมือนว่าตนเองเป็นเด็ก การใช้ความใหม่ การเสนอด้วยภาพหรือสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็นด้วยสีสันสดใสสะดุดตา การใช้วิธีการบอกตรง ๆ เมื่อต้องการสอดแทรกความรู้ ใช้การเสนอซ้ำเมื่อต้องการให้เด็กมีส่วนร่วม การสื่อสารผ่านเรื่องราว การใช้ภาษาและเทคนิคมุกล้อ การติดต่อและลำดับภาพ รวมถึงการนำเสนอเรื่องราวในอดีตด้วยลักษณะภาพแบบต่าง ๆ

ประเด็นสำคัญอีกประการคือ การนำเสนอจะต้องมีความง่ายและไม่ซับซ้อน ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การใช้ภาพ มุกล้อ และการติดต่อ โดยส่วนใหญ่รายการได้หลังคาฟ้ามืดดาว จะเน้นการดำเนินภาพซ้ำ เน้นความเข้าใจ ไม่ตัดภาพเร็ว และตัดไปมา เพราะจะสร้างความสับสนซับซ้อน แม้ว่าบางครั้งเรื่องราวบางครั้งอาจต้องมีความลุ้นระทึก หรือซับซ้อน แต่เด็กจะสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ดังกล่าวได้ด้วยโทนเสียงของผู้บรรยาย หรือ ดนตรีประกอบ แต่การเข้าใจภาพยังคงต้องอาศัยการรับรู้เข้าใจ ตีความได้ทันที อันเป็นไปตามพัฒนาการของช่วงวัย

3.2 ด้านความรู้ทางด้านจิตวิทยาที่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กต้องนำเสนอ จากการผลิตรายการพบว่า รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่มีการใช้ความรู้ด้านจิตวิทยามาใช้ในการผลิต ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็กเป็นหลัก หรือเรียกว่า “คิดอย่างเด็ก”

3.3 เทคนิคในการนำเสนอรายการสำหรับเด็ก โดยส่วนมากใช้หลักการด้านความสนุกสนานและบันเทิง และใช้หลักการด้านความจดจำได้และสามารถระลึกได้ของเนื้อเรื่องและบุคลิกลักษณะของตัวละคร ผู้ผลิตจำเป็นต้องใช้การตอกย้ำซ้ำทวน เพื่อให้เด็ก ๆ สามารถติดตาม หรือทำตามได้ เปิดโอกาสให้เด็กได้ร่วมทำตาม อาจใช้คำที่กระตุ้นให้เด็ก กล้าที่จะทำตาม เช่น ลองทำดูซิจะง่ายมาก ๆ ไหน ๆ ทำกันได้ไหมเอ๋ย ทวนอีกครั้งซิจะ เป็นต้น

3.4. เทคนิคการสร้างเรื่องหรือเนื้อหาในรายการ จากการผลิตพบว่า เทคนิคการสร้างเรื่อง หรือวางโครงเรื่องเพื่อให้ได้ความได้ทันที เรื่องราวควรมีความเป็นรูปธรรมสูง ลำดับเรื่องอย่างง่าย ตรงไปตรงมา การดำเนินเรื่องไม่เร็วเกินไป เด็กสามารถติดตามเรื่องราว และนึกตามเรื่องได้ทัน ดังนั้น การใช้ภาษา คำพูด เป็นไปตามความเหมาะสมกับช่วงวัย รวมถึงการใช้ภาพ การติดต่อและจังหวะเสียงตามพัฒนาการการรับรู้ของเด็ก

3.5. สารที่ต้องการสอดแทรกผ่านเนื้อหาและรูปแบบรายการ ในด้านเนื้อหาสิ่งสำคัญที่รายการต้องมีการสอดแทรกสาระ ที่ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทั้งเนื้อหาทั่วไป เนื้อหาด้านทักษะชีวิต/ทักษะอารมณ์ และเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม ทั้งการสอนแบบตรง ๆ เช่น การสอนเกี่ยวกับคำศัพท์ การนับจำนวน การเคลื่อนไหวร่างกาย และการสอนแบบอ้อม เช่น ความกตัญญู การทำงาน การใช้ชีวิต หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

3.6 การมีส่วนร่วม การผลิตรูปแบบ เนื้อหา การนำเสนอ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กส่วนใหญ่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก ทั้งในลักษณะการร่วมผลิต เช่น ร่วมเป็นพิธีกร ร่วมเป็นผู้ชม ร่วมกิจกรรม และลักษณะการร่วมเป็นผู้ชมที่มีความกระตือรือร้น ตอบสนองการเชิญชวนจากผู้ดำเนินรายการ หรือตัวละครหลักของเรื่อง ให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ช่วยตอบคำถาม หรือทำตามที่ผู้ดำเนินรายการบอก

3.7 จริยธรรมการผลิตรายการ จากการผลิตพบว่า การผลิตรายการโดยใช้หุ่นมือ การสร้างสรวงศ์งาน ศิลปะ บทเพลง และนิทาน วรรณกรรม เป็นการนำเสนอที่ปลอดภัยต่อผู้ชมที่เป็นเด็กเล็ก กว่า การใช้คน มาร่วมรายการ ด้วยเนื้อว่า คน มีความซับซ้อนในการพูด การสื่อความหมาย และควบคุมการนำเสนอได้ยากกว่า และอาจมีประเด็นสาระบางประการที่ส่งผลกระทบต่อจริยธรรมได้ง่ายกว่า แต่อย่างไรก็ดี การผลิตรายการโดยใช้งานศิลปะ ที่ต้องมีการใช้เครื่องมือที่อาจส่งผลอันตราย เช่น กรรไกร ต้องใช้กรรไกรที่มีปลายมน ไม่แหลมคม และควรมีข้อความที่บอกกล่าวกับเด็ก ให้ระมัดระวังการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวด้วย

อภิปรายผล

1. การสร้างสรรค์รายการโทรทัศน์

ควรคำนึงถึงหลักจริยธรรมวิชาชีพสำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว แบ่งตามขั้นตอนการผลิตรายการโทรทัศน์ คือ 1) ขั้นตอนการวางแผน และการเตรียมการก่อนการผลิต เป็นขั้นตอนที่น่าแผนที่วางไว้แล้วมาสร้าง ผลิต หรือจัดให้พร้อมก่อนจะถึงวันกำหนดเวลาผลิตรายการ เช่น กำหนดบุคลากรผู้รับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ การเตรียมสถานที่ การเตรียมอุปกรณ์การผลิต ฉาก ในด้านการเตรียมการก่อนการผลิตนี้ ต้องคำนึงถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ การเขียนโครงสร้างรายการและบทโทรทัศน์ การประชุมทีมงานผลิตรายการ และการประสานงาน การคัดเลือกผู้ดำเนินรายการ และนักแสดง การเตรียมความพร้อม ได้แก่ ฉาก แสง ภาพและเสียง การแต่งกาย 2) ขั้นตอนการผลิตรายการ หากมีเด็กร่วมในรายการควรคำนึงถึงกระบวนการทำงานกับเด็ก และผู้ปกครอง รวมถึงการทำงานของทีมงาน และ 3) ขั้นตอนหลังการผลิตรายการโทรทัศน์ ควรคำนึงถึงการติดต่อ ลำดับภาพ เสียง ความต่อเนื่องของรายการ และการทำกราฟิก สอดคล้องกับกระบวนการการผลิตรายการโทรทัศน์ 3 ขั้นตอน ของอัศรินทร์ นนทิทชัย (2551) ที่กล่าวว่า การผลิตรายการโทรทัศน์มีขั้นตอน

ได้แก่ การวางแผนก่อนการผลิตรายการ ขั้นตอนการผลิตรายการ และขั้นตอนหลังการผลิตรายการ ทั้งนี้ผู้ปฏิบัติงานสามารถนำแนวปฏิบัตินี้ไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการให้บริการโทรทัศน์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก เยาวชน และส่งเสริม ความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบรายการ

ควรมีกระบวนการวิธีที่หลากหลายในการเล่าเรื่อง ทั้งการเล่าเรื่องผ่านนิทาน กราฟิก ภาพวาด งานประดิษฐ์ ทั้งแบบเคลื่อนไหว และแบบภาพนิ่ง มีการบรรยายสิ่งต่าง ๆ ที่ เป็นความรู้ ข้อมูล ด้วยเสียงบรรยายที่ใช้โทนเสียงสูงต่ำไม่ราบเรียบ การใช้พิธีกรเพื่ออธิบาย ยกตัวอย่าง สร้างความเข้าใจ การทำให้ดู ทำให้เห็น มีการเรียกร้องให้เด็กได้ลองทำตาม สอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องพฤติกรรม การเปิดรับและความต้องการของเด็ก และเยาวชนที่มีต่อรายการโทรทัศน์เพื่อเด็กและเยาวชนของสถานีไทยพีบีเอส ของลักษมี คงลาภและคณะ (2555) ที่พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับกลุ่มเป้าหมายอายุ 3 - 5 ปี สามารถใช้พิธีกรดำเนินเรื่องได้ เพราะเด็กเริ่มมีสมาธิกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นเวลานานขึ้น ใช้ภาพนิ่ง นิทาน กราฟิก บรรยายให้ชัดเจนช่วยในการสร้างความเข้าใจในเนื้อหาสำหรับเด็กมากขึ้น

นอกจากนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนารายการโทรทัศน์เชิงประเด็นของอิทธิพล ปรีดิประสงค์ (2555) ที่กล่าวว่า รายการเด็กจะเปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วม ทั้งลักษณะการร่วมผลิตรายการ เช่น เป็นพิธีกร ร่วมกิจกรรม และร่วมในฐานะเป็นผู้ชมรายการที่มีความกระตือรือร้น เช่น ทำตามที่คุณดำเนินรายการบอก เช่นเดียวกับรายการโทรทัศน์ได้หลังคาฟ้ามีดาวที่สร้างความกระตือรือร้นให้เด็กกระทำตาม

3. วิธีการนำเสนอเพื่อดึงดูดความสนใจ

สิ่งดึงดูดใจที่เหมาะสมกับช่วงวัยนี้ คือ ความตลกขบขันและความตื่นเต้น ตื่นตา ตื่นใจ เหนือจินตนาการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของลักษมี คงลาภและคณะ (2555) ที่พบว่ารายการโทรทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 3 - 5 ปี ควรเป็นรายการที่สนุกสนาน แต่แฝงสาระ และดูง่าย เนื้อหารายการที่ต้องการคือเน้นความตลก สนุกสนาน ส่งเสริมความคิดด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สอดรับกับช่วงวัยที่ชอบเรื่องราวเพื่อฝัน จินตนาการ สดงาม

นอกจากนั้นแล้ว ดนตรี เสียงประกอบและกราฟิกต่าง ๆ ช่วยเสริมให้เรื่องราวเหนือจินตนาการเหล่านั้น เกิดเป็นภาพและเสียงที่เร้าความรู้สึกของเด็กได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wright and Huston (1986) ที่พบว่าจังหวะการเคลื่อนไหวด้วยเทคนิคภาพและองค์ประกอบทางเสียงในรายการจะกระตุ้นความสนใจของเด็ก ในการผลิตรายการถ้าใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารได้อย่างเหมาะสมและระมัดระวัง เด็กจะใช้รูปแบบรายการในการเรียนรู้ไปด้วย

4. หลักการผลิตรูปแบบ เนื้อหา และการนำเสนอรายการ

การสอดแทรกความรู้ จะใช้การเสนอซ้ำเมื่อต้องการให้เด็กมีส่วนร่วม การสื่อสารผ่านเรื่องราว การใช้ภาษาและเทคนิคมุกตลก การติดต่อและลำดับภาพ รวมถึงการนำเสนอเรื่องราวในอดีตด้วยลักษณะภาพแบบต่าง ๆ การนำเสนอจะต้องมีความง่ายและไม่ซับซ้อน ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การใช้ภาพ มุกตลก และการติดต่อ โดยส่วนใหญ่รายการได้หลังคาฟ้ามีดาว จะเน้นการดำเนินภาพซ้ำ เน้นความเข้าใจ ไม่ตัดภาพเร็ว และตัดไปมา แต่เด็กจะสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ดังกล่าวได้ด้วยโทนเสียงของผู้บรรยาย หรือ ดนตรีประกอบ แต่การเข้าใจภาพยังคงต้องอาศัยการรับรู้เข้าใจ ดีความได้ทันที อันเป็นไปตามพัฒนาการของช่วงวัย สอดคล้องกับการนำเสนอองค์ประกอบด้านภาพและเสียงในรายการสำหรับเด็กเล็ก ตามผลวิจัยของ Lillard and Peterson (2011) ที่พบว่า จังหวะเวลาในการนำเสนอให้ซ้ำ มีการย้ำ และซ้ำ ในเนื้อหาที่ต้องการตอกย้ำ และทำซ้ำ การลำดับภาพ การลำดับเวลา ลำดับเรื่องราวอย่างง่าย ตรงไปตรงมา เพื่อความเข้าใจง่าย ซึ่ง

เป็นการนำเสนอที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กเล็ก

ด้านความรู้ทางด้านจิตวิทยาที่ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์สำหรับเด็กต้องนำเสนอ รายการโทรทัศน์สำหรับเด็กมีการใช้ความรู้ด้านจิตวิทยาไปใช้ในการผลิต ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความเข้าใจของเด็กเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดการผลิตรายการของอิทธิพล ปรีดีประสงศ์ (2555) ที่กล่าวว่าในการผลิตรายการโทรทัศน์ ควรคำนึงถึงความคิดและความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก

สาระที่ต้องการสอดแทรกผ่านเนื้อหาและรูปแบบรายการ ในด้านเนื้อหาสิ่งสำคัญที่รายการต้องมีการสอดแทรกสาระ ที่ต้องสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละช่วงวัย ทั้งเนื้อหาทั่วไป เนื้อหาด้านทักษะชีวิต/ทักษะอารมณ์ และเนื้อหาด้านคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับการศึกษาคุณลักษณะของรายการเด็กที่ดีของวรวิญญ์ ครุจิต และคณะ (2555) ที่ระบุว่าหนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญคือนอกจากความสนุกที่ดึงดูดให้ติดตามแล้ว รายการเด็กควรมีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับช่วงวัย เชื้อต่อการพัฒนาบุคลิกภาพ และการปรับตัวของช่วงวัย ก่อให้เกิดความคิดเชิงบวก และความภูมิใจในตัวเอง เกิดจินตนาการและแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม เกิดปฏิสัมพันธ์กับทางรายการและผู้ที่เกี่ยวข้องกัน และกระตุ้นให้เกิดการต่อยอดการเรียนรู้หลังชมรายการ

ข้อเสนอแนะ

1) รูปแบบ และวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก

1.1) การคำนึงถึงกลุ่มเด็กที่รับชมรายการเป้าหมาย โดยนำเสนอรูปแบบรายการและเนื้อหารายการให้เหมาะสมกับพัฒนาการของช่วงวัย และควรเป็นรายการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายทุกช่วงวัย ใน 6 ด้านคือระบบคิด วิชาการ คุณธรรมจริยธรรม การใช้ชีวิตในสังคม การยอมรับความแตกต่างอย่างเข้าใจ และความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังนั้นแนวทางการทำงาน ผู้ผลิตรายการควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็ก และหมั่นหาความรู้ในเรื่องดังกล่าวมาเสมอเพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลง

1.2) เนื้อหารายการควรแสดงความเชื่อมโยงกับสังคม หรือแสดงผลกระทบที่เกิดต่อสังคมในวงกว้าง ควรสะท้อนความหลากหลายของสังคมในหลายรูปแบบทั้ง เพศ การศึกษา เชื้อชาติ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

1.3) เกิดประโยชน์ทั้งต่อจิตสำนึกและการกระทำที่เด็กสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งต่อตนเอง ชุมชน และสังคม และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับเด็ก

1.4) รมัควางการนำเสนอทั้งรูปแบบและเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็ก ทั้งทางกาย อารมณ์ ปัญญา และสังคม ดังนั้นในการผลิตรายการสำหรับเด็กจึงต้องใช้ความเข้าใจ และความละเอียดอ่อน จึงควรมีผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเด็ก เช่น นักจิตวิทยาเด็ก เป็นที่ปรึกษาในการสร้างสรรค์รายการ

1.5) เทคนิคและวิธีการนำเสนอรายการเด็กและเยาวชน ควรมีทั้งการให้ความรู้ควบคู่กับความสนุก (Edutainment) พิธีกรควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก การใช้องค์ประกอบด้านศิลปะต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์รายการเพื่อส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ สนุกสนาน ค่านิยมและวัฒนธรรมอันดีให้แก่เด็ก ในการให้ความรู้สอดแทรกควรทำอย่างแยบยลเพื่อให้ชวนสนุกและติดตาม ให้เด็กได้มีส่วนร่วมในรูปแบบที่หลากหลายกับรายการ

2) เนื้อหาที่เหมาะสมในรายการเด็ก เยาวชนและครอบครัว ประกอบด้วย

2.1) เนื้อหาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และการใช้ชีวิต ของเด็กและเยาวชน คือ เนื้อหารายการโทรทัศน์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง การสร้างความคิด จินตนาการและความเชื่อมั่นในการดำรงชีวิต

อย่างเหมาะสม สามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ความรู้สหวิทยาการด้านต่าง ๆ ทั้งศาสตร์และศิลป์ ส่งเสริมความเข้าใจหลักธรรมของศาสนาและการใช้ชีวิตกับกลุ่มคนที่มีความแตกต่าง หลากหลาย ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ด้วยสันติวิธีบนความแตกต่าง ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์ ในทิศทางที่สร้างสรรค์

2.2) เนื้อหาที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม หมายถึงคุณธรรมพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนควรพัฒนาไป ตามช่วงวัย ทั้งเรื่องความรัก ความมีวินัย ซื่อสัตย์ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อดทนเข้มแข็ง เสียสละ แบ่งปัน มี คุณธรรม เคารพการตัดสินใจของผู้อื่น การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ตนเอง

2.3) เนื้อหาที่เสริมสร้างทักษะ หมายถึง การเสริมสร้างทักษะด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ด้านปัญหาการ เรียนรู้ ด้านสังคมและการใช้ชีวิต เพื่อเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

2.4) การสร้างสรรค์รายการโดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมในการผลิตรายการ ทั้งนี้ผู้ผลิตควรตระหนักในเรื่อง นี้ในทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การวางแผนการผลิต การเตรียมการผลิต ในดำเนินการผลิต และกระบวนการ หลังการผลิต ในการถ่ายทำผู้ผลิตควรใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบในการเสนอภาพ ข้อความ สัญลักษณ์ การให้ข้อมูลที่เที่ยงตรง เป็นธรรม ไม่นำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมทั้งด้านเพศ ภาษา ความรุนแรง และภาพ ตัวแทนต่าง ๆ ผู้ผลิตควรใช้วิจารณญาณในการนำเสนอเนื้อหาที่อาจทำให้เกิดการลอกเลียนแบบ ส่งผลเสีย ต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ หรือกระทบต่อบทบาทหน้าที่และสัมพันธภาพของครอบครัว

บรรณานุกรม

- ลักษมี คงลาภและคณะ. (2555). พฤติกรรมการเปิดรับและความต้องการของเด็กและเยาวชนที่มีต่อรายการสำหรับเด็กและเยาวชนทางสถานีโทรทัศน์เพื่อบริการ สาธารณะไทยพีบีเอส. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต**, 6(2), 113-143. [Lucksamee Konglarb. (2012). "Television exposure and needs of children and youth on television programs for service Thai PBS". *Journal of Communication Arts*, Dhurakij Pundit, 6(2)]
- วรวิมล ช่อนน้อม. (2560). รูปแบบรายการโทรทัศน์และการผลิตรายการโทรทัศน์ต้นแบบ สำหรับ เด็ก เยาวชน และ ครอบครัว. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต. [Worrawut Onnaum. (2017) Format of television programs and production of prototype television programs for children, youth, and families. National Academic Conference Rangsit University.]
- วรวิมล ช่อนน้อม. (2555). โครงการศึกษากลุ่มความคิดใหม่และข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อรูปแบบเนื้อหารายการโทรทัศน์ สื่อสำหรับเด็กและเยาวชนในอนาคตของสถานีโทรทัศน์ เพื่อให้บริการสาธารณะไทยพีบีเอส. สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ และองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. [Warun Karujit. (2012) The project of studying new ideas and integrated suggestions For sustainable development Television program content format Media for children and youth in the future of television stations To provide Thai PBS. The Institute of Public Media and The Broadcasting Organization. Public Company of Thailand.]
- อัศรินทร์ นนทิตชัย. (2551). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนารายการโทรทัศน์ TK Teen. คณะนิเทศ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [Assarin Nonthithai. (2008). Youth participatory communication for the development of TK Teen television programs. Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University.]
- อิทธิพล ปรีดีประสงค์ (2555). คู่มือการพัฒนารายการโทรทัศน์เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้สำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. [Itthipol Preetiprasong(2012). TV Program Development Handbook for Educational and Learning Promotion for Children. Bangkok: National Institute for Child and Family Development.]
- Wright and Huston (1986). "A matter of form: Potentials of television for young viewers. *American Psychologist*". New Jersey: Pearson Education.

เว็บไซต์

- Lillard AS & Peterson J. (2011). "The immediate impact of different types of television on young children's executive function". *Pediatrics*.2011;128(4):644–649. Retrieved : <http://pediatrics.aappublications.org/content/128/4/644.full>